

קונטרס ימי הפורים

ובו לקט אמרים מדברי רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין
על שגב קדושת ימי הפורים ומהות השמחה בהם, על מהות המצוות
שנוהגות בימים אלה, וכן פנינים יקרים על מגילת אסתר ועל
מאמרי חז"ל בענייני ימי הפורים האלה

ונלוו אליהם מנהגי קודש מאת רבותינו הקדושים לימי הפורים, בירור
הלכה ומנהג בזמן סעודת פורים, פרפרת לפורים, ומעשה רב

«וראו זה חדש שהוספנו בזה נוסחי שירי קודש הנהוגים בקרב
ישראל לשורר בזה היום»

יוצא לאור בס"ד על ידי מכון "תפארת ראדזין"
להפצת תורת וספרי רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא-ראדזין
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פה עיר התורה והחסידות בני ברק ת"ו
חודש אדר תשפ"ד

תוכן העניינים:

"מגנזי החסידים" – דברי תורה שנשמעו מפי כ"ק אדמו"ר "תפארת יוסף" זי"ע בפורים [2]

מעשה רב – נס פורים במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר הרש"ש זי"ע וולודבה תש"א-ב [3]

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א [3]

שירי קודש לימי הפורים [5]

לקט אמרים מדברי רבותינו הקדושים זי"ע על ענייני פורים ומגילת אסתר [6]

'מנהגי קודש' בחצרות רבותינו הקדושים זללה"ה לימי הפורים [20]

נידון במעשה המגילה:

האם חכמים שבימי מרדכי ואסתר ידעו מן הישועה העתידה לבוא בטרם היא הגיעה?

– (23)

'מנהג ישראל תורה':

טעמים לסעודת פורים שעושים בלילה אור ליום ט"ו (28)

פרפרת לפורים – [34]

יוצא לאור בס"ד

על ידי מכון 'תפארת ראדזין'

להוצאת והפצת ספרי ותורת רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

©

כל הזכויות שמורות

מגנזי החסידים

דברי תורה שנשמעו מפ"ק מרן אדמו"ר בעל "תפארת יוסף" זי"ע

בעניין פורים

"בשם הגה"ק זצלה"ה 'מי השלוח'"

[מגילה טו:] "מה ראתה אסתר שזימנה להמן, פחים טמנה לו" וכו' – עד סוף הגמרא.

אמר בזה הלשון הקדוש:

אילו הוינא התם, הוה אמינא מילתא דעדיפא מכולהו. כי כן הוא הדרך, שכאשר יבוא אל המלך איש חשוב, יושיבו אותו אצל המלכה. וגם איתא 'ותתחלחל המלכה' [אסתר ד], שפרסה נדה [מגילה טו]. על זה הייתה כוונתה כדי שיהרגוהו, כדאיתא [פסחים קיא]. על נדה שבאמצע, הורגת אחד מהם, ובגזירה כאשר ימות אחד יתבטל הגזירה! [=ע"כ]

[מגילה ה.] "רבי נטע נטיעה בפורים.. ורצה לעקור ט' באב, ולא הודו לו חכמים".

היינו, כי רבי נטע בעצמו הכרה זאת שנתגלה בפורים, אשר השם יתברך מנהיג גם בהסתר הגדול, כי [רבי] ראה אשר גם בהסתר אשר היה בימי מרדכי ואסתר, גם שם היה השם יתברך מנהיג.

ובעבור זה רצה לעקור ט' באב, כי ראה שבאמת גם בעת החורבן אשר עכו"ם מרקדים בהיכל [יומא טט:], גם זה הווה ברצון השי"ת. אך 'לא הודו לו חכמים' כי אף שבאמת הוא כך, אבל זאת ההכרה לאו לכל אדם. ומשני 'ט' באב שחל להיות בשבת' [היה], כי בשבת עומדת הבריאה פנים בפנים אל השי"ת, אשר בשבת כל אחד ואחד מכיר בזאת ההכרה. [ע"כ]

כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זלה"ה בסעודת 'משתה היני' בביתו נאווה קודש

מלשון הגמרא נראה, שדברי תורה האירו אז לישראל כפי שלא האירו להם מעולם. ויש לבאר את הדברים, על פי המבואר בדברי חז"ל בסיבת העניין שהגזירה יצאה לאור בימי מרדכי ואסתר, לפי שהתעצלו ישראל אז מלעסוק בדברי תורה. שזה לשון הגמרא¹:

רבי אלעזר פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: "בַּעֲצֵלְתִים יִמָּךְ הַמְּקַרֵּה"², בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה, נעשה שונאו של הקב"ה מָךְ [=כמי שלא יכול להושיע – רש"י] ואין מָךְ אלא עני שנאמר³ "וְאִם מָךְ הוּא מַעֲרַפֵּךְ" [=שאינו ידו משגת ליתן הערך הזה, רש"י בחומש]. – עכ"ל הגמרא.

כתוצאה מהתעצלות ישראל מלעסוק בתורה, התגבר כוחו של המן הרשע הבא מזרע עמלק, על דרך דרשת חז"ל על הפסוק "וַיָּבֵא עֲמֶלֶק, וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיֹדִים"⁴ כיוון שרפו ידיהם מדברי תורה – מיד וַיָּבֵא עֲמֶלֶק!⁵

המן הרשע, בראותו את מצב האומה הישראלית במלוא חולשתה, ובהכירו במקור כוחם של עם ישראל, היה גוזר עליהם לבל יעסקו בתורה, ובכך יופסקו ממקור חיותם. מכיוון שראו עצמם ישראל במצב ביש כזה שאינם יכולים לעסוק בתורה, לא מצאו מנוח לנפשם, שכן ישראל אינם יכולים להתקיים כאומה מבלי תורה אפילו שעה אחת, כפי שדרשו חז"ל במדרש⁶ "רבי אליעזר בן חסמא אומר, מקרא זה רשום ומפורש על ידי איוב שנאמר⁷ "הִיגָאָה-גָּמָא בְּלֹא בְּצָה" ? [=רש"י: אין הגומא גדל אלא בעוד שהביצה לחה במימיה ובלחלוחיתה], כשם שאי אפשר לגמא בלי בִּיצָה – כך אי אפשר לישראל לחיות, אלא אם כן מתעסקים בדברי תורה!" [=ע"כ] הרגישו אפוא ישראל כמי שניטל מהם מקור חיותם, ושיוועו לשמים בכל לבם ונפשם.

כיוון שהגיעה אליהם הישועה מצרת המן, ויכלו לשוב ולעסוק בגלוי בתורה, הרגישו היהודים כמי שחזרו למקור חיותם, ולכן מיד נתקיים בהם "לִיְהוּדִים הֵיטָה אֹרֶה – זו תוֹרָה!" וזו הסיבה לכך שבני הדור קיבלו עליהם שוב את התורה מרצון "מאהבת הנס"⁸ כפי שדרשו חז"ל בפסוק "קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים"⁹ – קיימו מה שקיבלו כבר, לפי שכבר נוכחו לראות, שמבלי דברי תורה אין להם שום חיות כלל! לכן חזרו לקבל את התורה באהבה.

¹ מגילה יא, א.
² קהלת י, יח.
³ ויקרא כז, ח.
⁴ שמות יז, ח.
⁵ השוו: מדרש תנחומא, פרשת בשלח.
⁶ מדרש תנחומא, שם.
⁷ איוב ח, יא.
⁸ שבת פח, א.
⁹ אסתר ט, כז.

שירי קודש לימי הפורים

שׁוֹשְׁנֵת יַעֲקֹב צָחָלָה וְשָׁמְחָה, בְּרֵאוֹתֶם יַחַד תִּכְבְּלֵת מְרֻדְכֵי,
תְּשׁוּעָתֶם הָיִיתָ לְנִצְחָה, וְתִקְוֹתֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, לְהוֹדִיעַ שְׁכָל קְוִיָּה
לֹא יִבְשׁוּ, וְלֹא יִכְלְמוּ לְנִצְחָה כָּל הַחוֹסִים בָּךְ. אֲרוּר הַמֶּן אֲשֶׁר
בִּקֵּשׁ לְאַבְדֵי, בְּרוּךְ מְרֻדְכֵי הַיְּהוּדִי, אֲרוּרָה זֵרֵשׁ אִשְׁתֵּי מִפְּחִידֵי,
בְּרוּכָה אִסְתֵּר בַּעֲדֵי, אֲרוּרִים כָּל הָרְשָׁעִים, בְּרוּכִים כָּל הַצְּדִיקִים,
וְגַם חֲרֻבֹנָה זְכוּר לְטוֹב:

מִשְׁנַכְנֵם אֲדָר, מְרַבִּים בְּשִׁמְחָה:

וּמְרֻדְכֵי יֵצֵא מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ מַלְכוּת תִּכְבְּלֵת וְחֹר וְעֵטְרַת זָהָב:

לְיְהוּדִים הִיְתָה אִוְרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וְיִקָּר: בֵּן תִּהְיֶה לָנוּ:

וְתִסַּף אִסְתֵּר וְתִדְבֵר לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְתַפֵּל לְפָנֵי רַגְלָיו, וְתִכְבֵּד וְתִתְחַנֵּן—לוֹ:
אֵלֵי אֵלֵי, לְמָה עֲזַבְתָּנִי:

וְנִהְפּוּךְ הוּא, אֲשֶׁר יִשְׁלֹטוּ הַיְּהוּדִים תִּמְחָה בְּשִׁנְאֵיהֶם:

חָיֵב אֵינִישׁ לְבָסוּמֵי בְּפוּרִיָּא, עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּר הַמֶּן לְבְרוּךְ מְרֻדְכֵי:

מַחָה תִּמְחָה אֶת—זְכֹר עֲמֶלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, לֹא תִשָּׁכַח: וּמַח שְׁמוֹ
וְזָכְרוּ, וְנִמַּח זְכוּרוֹ מִלְּהַזְכִּירוֹ:

וְכָל קְרָנֵי רְשָׁעִים אֲגַדֵּעַ, תְּרוּמְמָנָה קְרָנוֹת צְדִיק:

כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ, אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ:

וַיְהִי בַיּוֹם אֲחַשְׁוֵרוּשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוּשׁ, הַמּוֹלֵךְ מַחֲדוֹ וְעַד פּוֹשׁ, שֶׁבַע
וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה:

לְהוֹדִיעַ שְׁכָל קְוִיָּה לֹא יִבְשׁוּ וְלֹא יִכְלְמוּ לְנִצְחָה כָּל הַחוֹסִים בָּךְ:

אֵל גִּיאָנֵץ יֵאָר פְּרִיִּילִיָּהּ, פְּרִיִּילִיךְ זֵאל מַעַן זֵיִין!

ליקוטי אמרים מספרי רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין – על ימי הפורים

**"זְכַר חֶסֶדוֹ וְאַמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל, רְאוּ כָל-אַפְסֵי-אֶרֶץ
אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ".** (תהלים צח, ג)

**"אמר רבי יוחנן: אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת
אלהינו? בימי מרדכי ואסתר!**

(מגילה יא.)

בקשר לדברי הגמרא הללו, יש לעורר:

וכי רק בימי מרדכי ואסתר "ראו כל-אפסי-ארץ את ישועת אלהינו"? והלוא
כבר בראשית היות ישראל לעם, בעת נסי יציאת מצרים וקריעת ים סוף, עדות
היו אומות העולם לרוב ניסים ונפלאות שעשה השם יתברך לישראל, שהוציאנו
ממצרים וקרע לנו את הים, והעבירנו בתוכו בחרבה ושיקע צרנו בתוכו, כעדות
הכתוב¹⁰ "שָׁמְעוּ עַמִּים יְרָגֶזוּן, חֵיל אָחֻז יִשְׁבִי פְלֶשֶׁת, אִז נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי אֲדוּם,
אֵילֵי מוֹאָב יֵאֲחִזְמוּ רָעַד, נִמְגּוּ כָל יִשְׁבֵי כְנָעַן"??

מסביר רבנו בעל "מי השלוח":

אופנים שונים ישנם בתשועת ישראל מידי מציריו. לעתים, הישועה באה
לישראל בדרך נס מופלא שלמעלה מן הטבע. ואלו פעמים אחרות, הישועה
מגיעה במסגרת מנהגו של עולם, מבלי שנפעל שינוי כלשהו בסדרי הטבע.

**והבדל יסודי יש בין שני אופני הישועה הללו – מבחינת רושם שנשאר מהם
לדורות עולמים:**

בזמן שמתרחשים לישראל ניסים שלא כדרך הטבע, כגון נסי קריעת ים סוף
ובקיעת הירדן ועוד – הרי בעת התרחשות הנס ממש אמנם הכול נאחזים
בתדהמה ובהשתאות לנוכח שינוי סדרי העולם, אבל תיכף כשוך גלי הנס,
העולם חוזר לקדמותו ו'עולם כמנהגו נוהג' מבלי שנותר בארץ רושם מן הנס
שאייר. **היה נס, ואיננו!** באופן שכזה כל מה שנשאר מן הנס הינו בגדר
"**שמועה**" בלבד, כלשון הכתוב "**שָׁמְעוּ עַמִּים יְרָגֶזוּן!**" לאמור: **שָׁמְעוּ שָׁל הַנֵּס**
נשתייר בעולם, בתור מופת ופלא מימים עברו – ולא מעבר לכך.

¹⁰ שמות טו, יד-טו.

שונים פני הדברים, בשעה שמתרחש להם לישראל נס במסגרת 'דרכי הטבע', נס שהינו חלק מן 'המהלך הטבעי' בעולם, אלא שהתגלגלות העניינים ובחינתם לאחור מלמדת בבירור על ישועה שמימית פלאית שנרקמה ממעל בלבוש 'טבעי', על מנת להושיע את ישראל מידי מצריהם. "ישועה" מעין זו נחרטת בתודעת הבריות, היות שהשתלשלות המאורעות וסמיכות הפרשיות מצביעה בבירור על 'השגחה עליונה' הפרוסה על עם ישראל בתמידות, אף במסגרת 'מנהגו של עולם'. השם יתברך שהינו גדול העצה ורב העליייה, משגיח על ישראל בעין פקוחה ומגלגל את ענייני העולם לישועתם ולהצללתם.

רישומי האדם מן ישועה שכזו, נכנסים להם תחת הגדרת "ראייה", לפי שמדובר במציאות 'נראית' ומוכחת המתרחשת במסגרת הנהגת העולם הטבעית. 'שרשרת אירועים' הגורמים למתבונן בהם להסיק, כי מאורעות 'הטבע' בכללם מכיוונים מלמעלה לטובת עם ישראל. 'נס' מסוג כזה מותיר אחריו עקבות ברורים, מבחינת ראיית הסדר שבדרכי ההשגחה העליונה לדורות עולם.

*

נס פורים' שבאמצעותו ניצל עם ישראל בימי מרדכי ואסתר מסכנת כליה, הינו שייך לסוג השני של ניסים. הרי במהלך 'נס המגילה' המאורעות התנהלו באורח טבעי לחלוטין, ואף על פי כן במבט לאחור, אי אפשר להימנע מלהבחין ב"יד ה'" שליוותה את השתלשלות הדברים וסובבה כל סדר המאורעות, באופן שעל ידם ניצלו ישראל שבאותו הדור מגזירת השמד של המן הרשע, ונתקיים בהם כמאמר 'לִיְהוָה הַיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה!'

זהו שדורש רבי יוחנן בגמרא:

"אימתי ראו' כל-אפסי-ארץ את-ישועת אלהינו"? כלומר: באיזו תקופה בדברי ימי ישראל נוכחו וראו כל יושבי תבל כי אלוקים מושיע את ישראל מצריהם, ומסובב את 'הטבע' לטובתם לבל יוכלו אויביהם לנגוע בהם לרעה?

על כך באה תשובת הגמרא:

"בימי מרדכי ואסתר!" לפי שאז לראשונה בדברי ימי ישראל אירע באופן הכי בולט כדברים הללו. בתקופה זו נוכחו כל אומות העולם שבמרחביהן העצומים של "שבע ועשרים ומאה מדינה", כי סדר "הטבע" שבבריאה עומד להם לישראל תחת הנהגה שמימית פלאית בבחינת "תְּשׁוּעַתֶּם הָיְתָ לְנִצְחָה, וְתִקְוַתֶּם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר!"

(מי השלוח למסכת מגילה, חלק א')

רבנו הקדוש "אורחות חיים" זי"ע, מוסיף לרעיון נופך וכה דבריו:

בשעה שמתרחש נס יוצא דופן – מציין רבנו – הרי בעיצומה של ההתרחשות מודעים בני אדם לפן "הניסי" שבה. הכול רואים בעליל כי משהו בלתי רגיל מתרחש למול עיניהם, ויד ה' גלויה לעין כל רואה.

שונה הדבר בשעה שמתרחש "נס נסתר" שנרקם במעטה ובלבוש "ארצי", כאן בעת מעשה אין הבריות מבחינות במשהו יוצא דופן, והכול נראה בעיניהם 'טבעי' ושגרתי לחלוטין. רק במבט לאחור נוכחים בני אדם וקולטים עד כמה מאורעות שחלפו היו פרי 'השגחה פרטית', וכי היה באירועים הללו משום "הקדמת רפואה למכה" לטובתם של ישראל.

כדבר הזה אירע לישראל בימי "נס פורים".

בזמן שהתרחשו "מאורעות המגילה" במדינות המלך אחשוורוש, אירועים שהתפרסו על פני עשור שלם [!] לאיש לא היה מושג כלשהו אודות טיבם הנסתר של המאורעות, ואף אחד לא הבחין בזיקה המחברת בין החוליות הללו.

איש לדוגמה, לא שת ליבו לנוכח "מאורע" הריגת ושתני, או אפילו לרגל מעשה לקיחת אסתר לבית המלך – כל אלה לא משכו בזמנו תשומת לב יתירה, מעבר להתעניינות רגילה של הבריות במאורעות החולפים. אף הוצאתם להורג של בגתן ותרש, שני סריסי המלך שביקשו לשלוח יד במלך אחשוורוש – לא עוררה עניין מיוחד בקרב הציבור, בסך הכול מאורע שגרתי כמנהגו של עולם.

רק בחלוף השנים, בשעה שפרקי מאורעות המגילה הגיעו לסיומם וליהודים היתה אורה' – אז חִבְרוּ אצלם לפתע פתאום כל חלקי ה"פּאָזֶל" והתחוור להם למפרע, עד כמה מאורעות השנים האחרונות הוכנו ותוכננו בקפידה בידי "ההשגחה הפרטית" שעמדה והקדימה רפואה למכה למען היהודים, בכדי לזמן להם ישועה לישראל בעת צרתם.

זהו אפוא שדורש כאן רבי יוחנן: "אימתי ראו כל־אִפְסֵי־אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ? והתשובה: 'בימי מרדכי ואסתר'!"

היינו: "לאחר מעשה" בעת שישבו בני הדור ושיחזרו לעצמם את מאורעות המגילה – ראו הם והתחוור להם למפרע, כי הנהגת השם יתברך ברחבי העולם שזורה ביד נסתרת שמכוונת מלמעלה את כל העניינים בדרכים נסתרות בלבוש "נס" טבעי – למען "ישועת אֱלֹהֵינוּ"!

(רבנו "אורחות חיים" – בפתיחתו לספר 'בית יעקב' לאביו מרן זי"ע)

[משנה] "מגילה נקראת בי"א, בי"ב, בי"ג בי"ד ובט"ו –
אלא שהכפרים מקדימים ליום הכניסה!"

[מסכת מגילה, דף ב ע"א]

לכאורה פלא הדבר:

וכי היכן מצינו מצווה כלשהי, שחלק מן העם 'יקדימו' לקיימה קודם הזמן
הכללי, כקריאת המגילה, שבני הכפרים מקדימים אותה ליום הכניסה'??

מביא רבנו בעל "אורחות חיים" זי"ע משם זקנו הקדוש בעל "מי השלוח":

ישועת השם שבמגילה, מתייחדת בכך שהיא נגלתה והופיעה ב'ספירות
הנמוכות' שבטבע הבריאה. כל הישועה אירעה במסגרת הנהגת הטבע, עד
שבנס פורים "ראו כל-אפסי-אָרץ את ישועת אֱלֹהֵינו!" כדרשת חז"ל אודות
ישועת השם שאירעה בימי מרדכי ואסתר¹¹.

והנה במהלך נס 'טבעי' באופן שונה בנס 'שלמעלה מהטבע', הראשונים להבחין
בממד הנס בהתרחשותו הינם 'פשוטי העם' הקרויים "עם שבשדות" שמעורים
היטב בחיים הארציים. הללו, בהיותם מצויים אצל מאורעות עולם וחשים
בדקויותיהם, קולטים ב'זמן אמת' כיצד מתרקמת במאורעות הללו ישועה
כלשהי הנועדה למען ישראל. הם חשים בגודל המאורע בעידן התהוותו, עוד
בטרם קולטים זאת 'בני העיירות' ו'מוקפים חומה' שהמה בבחינת 'אנשי מעלה'
היושבים ספונים בין כותלי בית המדרש ומנותקים מן חיי שעה.

נס כדוגמת "ימי הפורים האלה", שהתייחד כאמור בהיותו נס שבתוך הטבע, בני
הכפרים "מקדימים" להכיר בו כ'ישועת השם'. הלכך תיקנו החכמים לבני כפרים
הללו לקרוא את המגילה "ביום הכניסה", היינו בטרם יקראוה בני העיירות
ומוקפים חומה שהם אנשי מעלה שבדור – שקוראים את המגילה רק בימי י"ד
וט"ו שאז נחו היהודים לגמרי, והכרת הנס הפכה בימים אלו להיות נחלת הכלל.

["סוד ישרים" לפורים, אות ט"ז]

*

[גמרא] "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי: 'מפני מה התחייבו
שונאיהן של ישראל שבאותו הדור (של אחשוורוש) כליה'...?

אמר להם: 'מפני שהשתחוו לצלם!' (=רש"י: בימי נבוכדנצר)

אמרו לו: 'וכי משוא פנים יש בדבר?' (=רש"י: איך זכו לנס?)

¹¹ מגילה יא, א.

אמר להם (רבי שמעון בר יוחאי): 'הם לא עשו אלא לפנים (=רש"י: מיראה) – אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים!' (כלפי חוץ, כדי ליראם).
(מסכת מגילה, דף י"ב ע"א)

לכאורה יש להבין – 'ממה נפשך':

אם נחשב הדבר להם חטא מה שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר למרות היותו רק "לפנים" – הכיצד זכו בסוף ישראל לנס והם ניצלו? מאידך: אם לא נחשב להם זאת לחטא על שום היות הדבר "כלפי חוץ" בלבד ולא הגיע מעומק ליבם – מדוע הוצרכו להיות מוכנסים לתוך 'פחד' של גזירת המן??

משיב על כך רבנו הקדוש "בית יעקב" זי"ע – כי התגלגלות העניין בימי מרדכי ואסתר כך היה:

ישראל שבאותו הדור, היו בינם מיעוט שהשתחוו לצלם מתוך כוונת עבודה זרה כדרך שאר האומות, לדאבון לב. אולם רבים אחרים והם רוב העם – השתחוו לצלם מתוך מורא ופחד גרידא מן המלך נבוכדנצר וחיילותיו, לפי שחששו פן יבלע להם חלילה אם יעברו על צו המלך ויסרבו להשתחוות.

אלא שלאחר מעשה, השתררה בקרב היהודים תחושת מועקה כבדה. יהודים שעבדו עבודה זרה בליבם, כמובן שלא מצאו מנוח לנפשם. אולם אף יהודים שעשו כן מחמת יראה בלבד, קינן בהם החשש שמא בכל זאת דבק בליבם איזה שמץ מ"עבודה זרה" זו, והשתחוותם לצלם נגועה הייתה בקורטוב רצון, אף שבעיקרה הגיעה מכורח האונס – ואז אבוי לנפשם!

לאור זאת גבר אצלם החשש, פן בכך הקיץ הקץ חלילה על אותו קשר עתיק יומין הנמשך מזמן מתן תורתנו, בין ישראל לאביהם שבשמים. שכן לפי ראות עיניהם ניתקו הם 'במו ידיהם' קשר זה, בכך 'שהשתחוו לצלם!' גזירת המן הרשע "להשמיד להרוג ולאבד" שניחתה על ראשם בדור סמוך, כמו אוששה בליבם חשש נורא זה... היו אפוא ישראל שבאותו הדור מתהלכים נבוכים ושבורי לב לנוכח ניתוקם מן השם יתברך, והיו יראים פן אין תרופה למכתם..

ואכן, בתקופה הרת גורל זו התרגשה ובאה עליהם גזירת המן הנוראה, שהטילה מורך בלבבות. לפי שעל פני השטח הם אמנם 'השתחוו לצלם' ולכך אכן התרגשה עליהם צרת גזירת המן, עד שכפי ראות עיניהם נסתמו דרכי ההצלה. מצב אימים זה הגיע מתוך חשבון שמימי ונועד לטהר ולמרק את חטאם שחטאו לפחות למראית עין, ולפיכך נחרדו בנפשם מרוע הגזירה.

אלא שריבון העולמים הבוחן ליבות, גלוי וידוע לפניו כי "נקודה הפנימית" שבליבם עמדה בטהרה, וכי השתחוותם לצלם הייתה רק "לפנים". מי שבפניו נגלו כל תעלומות ידע בבירור, כי בעומק ליבם קשורים הם ישראל בקשר נצחי לבורא עולם, ואף אלה מקרב ישראל שדימו בנפשם שכשלו, פגם שלהם לא באמת נגע בנקודת ליבם, ובפנימיותם נשארו נאמנים לה' ולתורתו.

אימתי התחדדה בישראל הכרה זו, וקיבלה לעינים 'גושפנקה' מפורשת??

בזמן ישועת השם שבימי מרדכי ואסתר, כשהגזירה התהפכה על ראשם של שונאי ישראל ואילו קרן ישראל התרומם ועלה מעלה, ונתקיים בהם כמאמר הכתוב "לִיהוּדִים הֵיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשִׁשׁוֹן וְיִקְרָ!"

או אז נתחוויר להם ישראל, כי איש מבינם לא באמת הלך שבי אחר 'עבודה זרה' זו חלילה, אלא הכול היה אצלם בגדר "לפנים" בלבד! אף מקרב 'יראים' שבדור, שתחילה חששו על נפשם פן דבק הכישלון בליבם פנימה – אחר שנכחו בגודל ישועת ה' המפעימה והמופלאה, הגיעו אף הללו לכלל הכרה שבעומק לבם לא נגע שמוץ פגם. שכן אילו נגע הכישלון בליבם פנימה – לא הייתה מתרחשת ישועתם הפלאית, כלשון שאלת הגמרא "וכי משוא פנים יש בדבר"?!..

בשעה גדולה זו השכילו בני ישראל שבדור להבין, כי קשר הנצחי השורר בין ישראל לאביהם שבשמים הינו 'קשר עליון' נצור וצפון בעומק ליבם של ישראל, עד שכל מימות שבעולם לא יוכלו לו ונהרות לא ישטפוהו! לכן אף אם "לפנים" כשלו ישראל, מכל מקום "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא" ובכוחם לשוב בתשובה אל חיק אבינו שבשמים, שכן נקודה הפנימית אי אפשר שתפגם כלל. כל פגם בנפש 'ישראל' הינו אפוא חיצוני בלבד בבחינת "הם לא עשו אלא לפנים"! זו הייתה ההתגלות הגדולה, ששטפה את ישראל ב"נס המגילה".

ועל שום גילוי עליון מופלא זה – פרצו ושטפו בישראל גלי שמחה בעת "נס פורים". שכן חוץ מעצם ההצלה נוכחו ישראל לראות בצורה מפורשת כי פנימיותם נותרה שלימה וליבם קשור לשמים וכי "מִיָּמֵי רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבֹּת אֶת-הָאֱהָבָה (=שבין ישראל לבורא יתברך) וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ"¹²!

זוהי בעצם תמציתה ומהותה של "שמחת פורים" – בימים ההם ובזמן הזה. (על פי "בית יעקב" על ויקרא, פרשת צו, אות כה; אמור, אות לה)

¹² שיר השירים ח, ז.

"על-פן קראו לימים האלה פורים, על-שם הפור" .. (אסתר ט, כ"ו)

יש להבין:

בעצם עניין "הפור" שהטיל המן "להשמיד ולהרוג ולאבד" נראה כפרט שולי במעשה המגילה, פעולה שנועדה לשם קביעת תאריך גרידא לגזירה ותו לא. ואלו עיקר הישועה הושגה בעת שהמן הרשע נהרג בידי אחשוורוש ויצאו 'אגרות האחרונות' מול 'אגרות הראשונות'. מה טעם אפוא דבק ביום זה הכינוי "פורים" – "על-שם הפור"??

רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע מאיר את עינינו להבין בעומק עניין 'הפור' הוא הגורל – וכה דבריו בעניין:

"גורל" – מטעים רבנו – פועל במישור עליון רם ונשא, יותר מכל פעולות האדם המכוונות! כי בעוד 'פעולות אדם' נפעלות מדעתו ומשכלו של אדם, מעשה "גורל" פועל במישורים רמים, הנשגבים מבינת אדם ותפיסתו. "גורל" – אין פירושו שהוא נקבע בצורה עיוורת כביכול, לא כן הדבר! שכן "גורל" יש לו שורש ממעל וכלשון רבנו: "עניין "גורל" הוא רק לעיני אדם, אבל מצד השי"ת לא שייך "גורל" – כי מאתו הכול "במשפט"! (=ע"כ לשון קדשו)

עניין 'גורל' בניגוד לפעולה 'שכלית' – הינו מכוון למקום הנשגב מן השכל, מקום רם ונישא לשם אין יד האדם ושכלו מגעת. זהו מקום שבו שלטת מידת "הבינה" העליונה, שהינה גבוהה במדרגתה מבחינת "דעת", ולמקום זה בלתי ניתן להגיע רק באמצעות "גורל" שנעשה על פניו "מבלי דעת" – אולם בפועל הינו 'קולע' במעשהו אל שורש העליון, שהוא כאמור רם ונשגב מדעת האדם.

*

עניין "גורלות" הננו מוצאים כבר בתורה הקדושה, בקשר לעבודת הקודש של "יום הכיפורים".

במסגרת 'גורלות' שהיו מטילים ביום הכפורים בעבודות המקדש, היה הכהן הגדול מעמיד 'שני שעירים' שווים במראה ובקומה ובדמים¹³ ומטיל עליהם גורלות כמאמר הכתוב¹⁴ **"וַנִּתֵּן אֹהֶרֶן עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּרָלוֹת, גּוֹרֵל אֶחָד לַה', וְגּוֹרֵל אֶחָד לְעִזָּאֵל!"** השעיר שעלה עליו הגורל לה' הינו מוקרב בקודש כחטאת הכיפורים לכפר על בני ישראל, ואלו שעיר שעליו עלה הגורל לעזאזל

¹³ יומא סב, א.

¹⁴ ויקרא טז, ח.

משתלח עם עוונות ישראל אל "ארץ גזירה", ובמותו הריהו מכפר על עוונות בית ישראל.

באמצעות "גורלות" אלו נחרץ גורל ישראל קדושים – לחלק 'הטוב', ואלו גורלם של אומות העולם – נחרץ לחלק ההיפך. למרות קטרוגי השטן לנוכח 'חטאי ישראל' כביכול "גורל" יום הכפורים היה קובע על פי שורש העליון כי הללו (בני ישראל) הם "לה" ולעומתם הללו (האומות) שייכים "לעזאזל"!

'בגורלות' אלה נקבע היה כי אצל ישראל, למרות פעולתן שהינה לעתים משוללת חן לעומת פעולות האומות שנאה לפעמים על הגוון החיצון – 'שורש' האומה הינו קובע במהות המעשים. ובשורשם ישראל אחוזים בקדושה של מעלה ומהותם הפנימית טהורה היא, בניגוד לאומות העולם שהדר מעשיהם הינו בגדר "לבוש" גרידא ובמהותן אינן כפופות אליו יתברך ופנימיותן בלתי מטוהרה. כל זאת נקבע בעצם יום המקודש "יום הכיפורים" באמצעות "גורלות" המכוונים בפעולתם כנגד שורש העליון הנשגב מהתפיסה האנושית.

*

כדוגמת "גורלות" אלה רק לכיוון הפוך, ביקש המן להגיע באמצעות 'הפור הוא הגורל' שהטיל לתכלית מטרתו הטמאה של "להשמיד ולהרג ולאבד"..

באמצעות הטלת הפור, ביקש המן הרשע להוכיח ולקבוע, בהכוונת ספירות העליונות שהן "למעלה מן הדעת" – שהכול בעולם נקבע באורח 'מקרי' לחלוטין (= "אֶשֶׁר 'קֶרֶךְ' בְּדָרְךְ!") מבלי סיבה ממעל. וכשם שהגורל קובע "לה", כך במידה זו יכול הינו באמצעות הגורל שיערוך הוא לקבוע ההיפך חלילה על ראש שונאיהן של ישראל: 'גורל – מול גורל'!

זו הייתה מהות הסכנה בגזירת המן, שריחפה על ראש היהודים באמצעות "הפור". בגזירה זו עמדו ישראל שבאותו הדור מול מבחן 'גורלי' פשוטו כמשמעו, וזקוקים היו לסייעתא דשמיא יתירה ולישועה ממעל בכדי לצלוח את המבחן ולזכות בגורל – מול אומות העולם ו"עמלק" בראשן.

מן השמים ריחמו על עם ישראל, ודברי הצומות וזעקתם פעלו פעולתם ובקעו רקיעים, עד כי נתקיים בהם כמאמר "וְנִהְפֹךְ הוּא!" ו"פור הָמָן – נִהְפֹךְ לְפֹרְנוּ". ישועת ה' הוכיחה "גְּלוּי לְכָל-הָעַמִּים" ובראש ובראשונה לעיני ישראל גופם – כי "ישראל קדושים" הם "עם הנבחר", עד שבמעשיהם מכוונים הם אל 'רצון העליון' באופן שלמעלה מן הדעת – שכן אחוזים המה בשורשם "בקדושה של

מעלה" והם מבטלים נפשם בפני השם יתברך, הלכך אפילו מעשיהם הבלתי מבוררים מתבררים לבסוף בידי העליון יתברך וזוכים לגושפנקה ממעל.

זו בעצם המהות הטהורה של שמחת ישראל ביום הנשגב "פורים", אשר כשמו כן הוא "על-שם הפור" של המן אשר "נִהַפֵּךְ לְפוֹרְנוֹ" – שהוכיח בבירור לעין כל בחינת "וּמִי פְעַמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ!" בכל מקום ובכל מצב שהם שרויים בו.

ובגין כל זאת כה גדולה שמחתנו ביום הפורים.

(על פי: "סוד ישרים" על פורים, אות ו; "סוד ישרים" על יום הכפורים, כד)

"פורים – פְּיוֹם כִּיפּוּרִים" !

ידועים ומפורסמים בשער בת רבים דברי "תיקוני הזוהר"¹⁵ הקובע, כי יום "פורים" הינו כדוגמת "יום כיפורים". היינו: "פורים – כפורים"!

ולכאורה, מה דמיון יש בין שני ימים הקדושים הללו, שהינם נבדלים לכאורה בעיקר מהותם ועניינם?

רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע – מנהיר את העניין כדרכו בקודש:

כדמות "יום הכיפורים" שבו מטילים "גורלות" שער אחד לה' מול שער אחד לעזאזל – כך יום "הפורים" שהנס נקבע בו "על שם הפור" הוא הגורל, שנהפך לפורנו.

שכן מהי מהות "פור" וגורל זה? הכיצד ובאיזה אופן נקבע באמצעותו כי עם ישראל הינו זכאי לנס ולישועה, ואלו אומות העולם ובראשן עמלק – ראויות למפלה?? ובכלל: על שום מה מכונה הגורל שבמגילה בשם "פור"??

מאיר רבנו הגדול בעל "אורחות חיים" זצ"ל:

תיבת "פור" נגזרת מלשון "פירורים", לאמור: פרורים דקים וקטנים.

שכן על סמך מה אכן נקבע הדבר כי ישראל ופעולותיהם עיקר תכליתם למען "כבוד שמים" – ואלו אומות העולם ליבם ומעשיהם אינם לשמים? והלוא אף אומות העולם מתהדרות ומתגדרות במעשיהם נושאי חן וחסד, וגם בעלות 'גוון' נאה וחסוד??

¹⁵ תיקון כ"א.

אלא הכול באמת נמדד לפי קנה מידה של "פירורים קטנים", קרי: אותן פעולות "קטנות" שנדמות לעיני אדם כבלתי חשובות ונערכות.

שכן באם חפצים הננו 'למדוד' אדם לפי מגמתו האמיתית, עלינו למנות ולאסוף כל אותן "פעולות קטנות" ובלתי נחשבות שבו. דווקא פעולות ומעשים 'שארם דש בעקביו' מציירים דיוקן נאמן של האדם, ומלמדים אודות "כיוון" ומשיכות ליבו הכמוסות.

בעת שהננו בוחנים טיבו של אדם ומאספים לפונדק אחד כל אותם "פכים קטנים" ומכלול פעולות הללו – אנו יכולים להבחין בבירור 'מיהו האדם' ולאן פניו מועדות. שכן "פעולות קטנות" למרות שקטנות הן, אך בהיאספן יחד מצטרפים ונעשים "חשבון גדול" המשקף נאמנה את מציאות האדם ומהותו.

בזאת מתבטא מבחן הגדול של ישראל – לעומת אומות העולם.

אומות העולם יכולות להיראות, באמצעות מעשים שונים, כבעלי גוון נאה, שכאלו מגמת פניהם 'אמת וצדק' ותוך ליבם בר ונקי. אולם משבאים אנו למנות כל אותם "פכים קטנים" שבהם, היינו "מעשים שבכל יום" שנפעלים על ידן בדרך אגב וכלאחר יד, מתגלה לעינינו תמונה אמיתית של אומות העולם ומעשיהם, בשעה ש'ישראל קדושים' פועלים למען "כבוד שמים" ומעשיהם "ללמד על הכלל כולו יצאו" כי מגמת פניהם למען 'כבוד שמים'.

הלכך "פור" זה – כשמו כן הוא "פרורים דקים" וקטנים של האדם שמהווים אבן בוחן לקדושת ישראל ואופי מעשיהם, מול מעשיהן הנלוזים של האומות.

ביום "פורים" שכמוהו כ"יום הכפורים" – נקבע גורלם של ישראל "לכף זכות" ולמידת החסד, ומעשיהם עולים לרצון לפני הבורא. דווקא בזכות "פורים" היינו מכוח 'פירורי מעשים' שנפעלים בידי ישראל – משתקף טוהר מגמתם שהינו למען "כבוד שמים", ומתבררת לה זפות ליבם. מצבור מעשים אלו מצטרף לחשבון גדול ומבורך, ועל ידם זוכים ישראל בדין ונושעים מלפני המקום בבחינת "תְּשׁוּעָתָם הִייתָ לְנִצָּח!"

זהו אפוא קו המאחד ומשותף, לשני ימים קדושים אלו "פורים – פְּיוֹם פְּפוּרִים!"

[סוד ישרים]

בזאת הולך ומבאר רבנו בעל "אורחות חיים" זי"ע את המקרא שבמגילה: "לֶךְ פְּנוּס אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים"¹⁶, לפי שכך הייתה בקשת אסתר המלכה מלפני מרדכי הצדיק: "לֶךְ פְּנוּס" היינו: ייאספו נא לפונדק אחד מכלול מעשיהם הטובים של ישראל ובכללם 'זעירים' שבהם כביכול – אזי יראה במפורש איך הכול מתקבץ לחשבון רם ונשא לטובת ישראל קדושים.

(**"סוד ישרים" לפורים, אות ו**)

*

וַיֹּאמֶר הַמֶּן.. יִשְׁנוּ עִם-אֶחָד.. אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָּם
[אסתר ג, ח-ט]

"וַיֹּאמֶר הַמֶּן לְמֶלֶךְ אַחְשָׁרוּשׁ, 'יִשְׁנוּ עִם אֶחָד'". אותו שנאמר בו 'ה' אֶחָד' (דברים ו ד) יִשָּׁן לוֹ מַעֲמוֹ! אמר הקדוש ברוך הוא: אני אין לפני שינה, הדא הוא דכתיב (תהלים קכא ד) 'הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל! ואתה אמרת יש לפניי שינה?! חייך שמתוך שינה אני מתעורר על אותו האיש, ומאבדו מן העולם!

[מדרש אסתר רבה, פרשה ט, אות יב]

מציין על כך מרן "בית יעקב" זללה"ה:

הננו רואים מכאן דבר מעניין, שדווקא באותו רגע מר לפנינו, שבו מגיע המן אל המלך לאמור למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו – ברגע זה נבנית בעצם ישועתן של ישראל, כמאמר הכתוב "בַּלַּיְלָה הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ"¹⁷ ודרשו חז"ל "נרדה שנת מלכו של עולם"¹⁸! ואז "וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת-סֵפֶר הַזְכָּרֹנוֹת.. וַיִּמָּצָא פְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מְרַדְכִי".. מכאן נצמחה הישועה לעם ישראל מגזירת המן, שנתלה על העץ אשר הכין למרדכי והגזירה התבטלה.

הרי לפנינו, שבשעה שדומה לעינינו שנבנית בה עיקר הרעה חלילה, בשעה זו ממש נבנית למעלה הישועה, שמתגלה ויוצאת לאור לאחר זמן!

וזהו חיזוק גדול לעם ישראל בכל שעותיהם הקשות, ובכל זמני הלחץ למיניהם שהם נתונים בהם.

[על פי: בית יעקב, פרשת יתרו, עניין קג]

¹⁶ אסתר ד, טז.

¹⁷ אסתר ו, א.

¹⁸ מגילה טו, ב.

וְכָל-זֶה אֵינָנוּ שׂוֹה לִי, בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת-מְרֹדְכִי הַיְהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ (אסתר ה, יג)

מה היה בישיבתנו של מרדכי "בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ" – שכה "הרתיחה" את דמו של המן הרשע?? ואם בא לו כל זאת כתוצאה מן "אֵין מְרֹדְכִי פֹרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ" – הלוא בכך נוכח המן מן ההתחלה כמאמר הכתוב "וַיֵּרָא הָמָן פִּי-אֵין מְרֹדְכִי פֹרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ..." מה נתחדש אפוא עתה "בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת-מְרֹדְכִי הַיְהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ..??"

מנהיר רבנו "בית יעקב":

המן הרשע דימה בנפשו, כי עשיר גדול הוא ויש לו כבוד הכי רב בעולם, שכן הכול כורעים ומשתחוים לו ומי ימנע בעדו מכל אשר יחפוץ!

ואז נגלית לעיניו לפתע דמותו של 'מרדכי הצדיק' היושב בשער המלך.

עצם דמותו של מרדכי הצדיק הרש וחסר כל, היושב רגוע ושלו בשער המלך, הרחק מן הגאווה ומן התאוה ואינו מתפעל מאף אחד, ואפילו לא מהמן הגדול בכבודו ובעצמו.. תופעה זו שבה נתקל המן יום אחר יום, חישב להוציאו מדעתו, עד שהיה "יוצא מכליו" בל פעם מחדש!

מזיו איקונין של מרדכי זה ניכר עליו שאין לו בעולמו מלבד תורה ויראת שמים, ואף על פי כן הינו קורן מאושר פנימי ורגוע שבאדם! הוא ממליך את קונו בכל עת ואין 'עולם הזה' על כלל מנעמיו נחשבים בעיניו אפילו כקליפת השום.. דבר הזה עורר בהמן קנאה בוערת כלפי מרדכי, והיה מציב כמין 'סימן שאלה' על כל יתרון בניו וקנייניו, לפי שכך היה המן אומר לנפשו: "אם צודק הינו מרדכי זה, כי אז חי נפשי, מה תועלת לי מכל בניו וקנייניו ובכל גדולתי??!" מחשבה זו חללה בקרב לבו כארס של עכנאי, וטרדה מנוחתו של המן עד לטירוף הדעת.

אי לכך היה מתבטא באמרו "וְכָל-זֶה אֵינָנוּ שׂוֹה לִי, בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת-מְרֹדְכִי הַיְהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ!"

("בית יעקב", פרשת שמות אות יט; פרשת אחרי, אות כא)

*

..שְׂמִיחָה וּמִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב, וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ (אסתר ט, יט)

רבים עמדו על טיב מצוות 'מִשְׁלַח מְנוֹת' ביום הפורים, שהינה מיוחדת ויוצאת דופן מבין כל הימים הטובים, וטעמים שונים נאמרו בדבר.

רבנו 'מי השלוח' זי"ע מקדיש לעניין דברים עמוקים, בנותנו טעם ייחודי לתקנת מצוות 'משלח מנות' בפורים.

'אומת פרס' – מאיר רבנו – מתאפיינת במידה של 'צרות עין' שמקורה בגסות הרוח שהיא לוקה בה, כפי שדורשים חז"ל בפסוק¹⁹ "אַחֲזֵת לָנוּ קֶטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ" שהכוונה למלכות פרס, וכלשונם: "זו עילם, שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמוד"²⁰. היינו כי חכמי פרס כדניאל ומרדכי וחבריו, שהיו גדולים בתורה וחברי הסנהדרין, לא עמלו להנחיל את חכמת תורתם ולהשרישה בלב אחרים, הלכך הגיעה יהדות זו שבימי מרדכי ואסתר לידי משבר ונפילה נוראה, שהתבטאה בהשתתפות ישראל במשתה אחשוורוש, כאשר בעקבותיה ניחתה על ראשם גזירת המן ואחשוורוש. 'צרות עין' זו נבעה מאופי אומה זו אשר ישראל שכנו בקרבה, והיוותה סיבה לעריכת המשתה מצד אחשוורוש במגמה לשלוט בהם ביד רמה, ועילה לתאוות המן שכולם יכרעו וישתחוו לו. מן 'צרות עין' זו הושפע בעקיפין עם ישראל אשר שכנו בקרבם, לפיכך היה כל יחיד בהם דואג בחוכמתו ובממונו לעצמו ולבשרו – ומתוך כך התדרדרו למצבם האומלל והנורא.

מכיוון שעמדו אנשי כנסת הגדולה ובראשם מרדכי הצדיק, על שורש כישלון בני הדור, שגרם להם לעיקר ההידרדרות וגררה בעקבותיה את הגזירה, היינו שכל זאת נצמח להם עקב מידת 'צרות העין' של אומת פרס שהם גם לקו בה, הלכך מיד שעמדו על סוד הדבר בטלה מאתם הגזירה ונושעו מן הצרה.

אי לכן, בשעה שתיקנו החכמים שבדור 'משתה ויום טוב' בגין נס פורים, תיקנו כחלק מרכזי שבו תקנת 'משלח מנות איש לרעהו' וכן 'מתנות לאביונים', לעקור בכך מידת 'צרות עין' זו שבעקבותיה השתלשלה ובאה עליהם הצרה, ולהשריש לעומתה מידה טובה של 'טוב עין' שיהא כל אחד דואג לחברו ומיטיב לזולת ביד רחבה, ומשפיע מרוב חסדו על עניים ואביונים!

[מי השלוח, ח"א, מסכת מגילה דף ז; וראו בהרחבה בספר 'צדקת הצדיק' אות רנה, שמביא שורש העניין מדברי מורו רבנו זללה"ה, ומה שמרחיב בזה]

*

"ואמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין 'ארור המן' – ל'פרוך מרדכי'!" [מגילה ז:]

רבנו הקדוש "מי השלוח" זצ"ל מבאר דרגה זו של "עד דלא ידע" – בזה האופן:

¹⁹ שיר השירים ח, ח.

²⁰ סנהדרין כד, א; פסחים פז, א.

הבדל יש באדם – בין מידת "דעת" למידת "בינה".

"דעת" נמדדת כפי הכרת האדם, בעת שהדברים ניכרים לעין שכלו בבירור. ואלו "בינה" הינה דרגה גבוהה מכך, שבה אין אדם נוכח בדברים כפי דעתו, אבל תופס ומרגיש את העניין באמצעות 'בינת הלב' שבו.

"ימי הפורים" – מסביר מרן "מי השלוח" – רומזים למדרגה עליונה של "בינה" שבאמצעותה אין אדם מבחין בחילוק שבין "טוב" ו"רע" בדעתו רק נמשך אחר בינת הלב 'המבין' ומרגיש את מהות העניין. זו מהות "הפור" שנפל בידי המן, שמשמים נסתייע והוא נפל לטובת ישראל כמאמר "פור הָמָן נִהְפָּךְ לְפֹרְנוּ". פור – היינו גורל ו"גורל" פועל בבחינת 'בינה' שהינה מרוממת מבחינת 'דעת'.

וזוהו שאומרים לנו חז"ל:

"מיחייב איניש לבסומי בפוריא" – היינו: מחויב אדם להתבסס ביום 'הפורים' הרומז אל "למעלה מן הדעת" דהיינו בחינת "בינה שבלב" – "עד דלא ידע" כלומר עד שלא יכיר במדרגת 'דעת' שבו בחילוק שבין 'ארור המן' ובין 'ברוך מרדכי!' אלא יכיר זה החילוק מתוך מדרגת "בינה" שבלבו גרידא.

מוסיף בקדשו רבנו "מי השלוח":

זהו גם הטעם למנהג ישראל, שמחליפים בגדיהם ומלבושיהם ביום הפורים. הדבר מורה על כך, שביום זה צריכים ישראל להגיע למדרגה שבה יוכלו כל עמי הארץ להכיר במ דרך פנימיותם כי שם ה' נקרא עליהם, שהנפש הישראלית תהא ניכרת בהם מבלי צורך לזהותם על פי מלבושם גרידא!

[מי השלוח, למסכת מגילה]

*

"מיחייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי'!"

מהי בחינת "לא ידע בין ארור המן – לברוך מרדכי"??

כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, היה מבאר עניינה כך:

האדם, הינו כידוע נגוע בנגיעות אישיות שונות ומגוונות. נוטר הינו טינה בליבו כלפי אדם שלדעתו הסב לו רעה, ולעומתו הוא מחזיק טובה למי שגמלו טוב.

ב"ימי פורים" אלה, שעיקרם מוקדש לאהבת הנס – מוטל על האדם "להתבסם" באהבת הנס במידה כזו "עד דלא ידע בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי'!"

דהיינו: כה בתוקף תהא אהבת הנס ושמחה שבו תקועה בליבו, עד כי 'נגיעות' פרטיות כדוגמת "ארור המן" (=החפץ להרע לנו) ו"ברוך מרדכי" (=שעל ידו התגלגל הנס) לא יתפסו מקום בליבו פנימה – בגין 'אהבת הנס' המפעמת בקרבו עקב הנס של בורא כל עולמים!

היות שעיקר שמחתנו הינה בגין באהבת ריבונו של עולם – שחולל עבורנו נס כביר זה!

(מפי כ"ק מרן אדמו"ר מהרא"י זצוק"ל)

מנהגי קודש

מאת רבותינו הקדושים זי"ע לבית איזביצא ראדזין

לימי הפורים

- א. כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, נהג להופיע לתפלת "מנחה" של "תענית אסתר" כשהוא מלובש בגדי שבת.
- ב. לאחר תפלת מנחה של תענית ציבור, היה כ"ק אדמו"ר זצ"ל שוקל "מחצית השקל" כפי המנהג, והיה משתמש לשם כך בשלשה מטבעות בערך נקוב של 'חצי דולר' העשויות כסף, שהיו שמורות באמתחתו לצורך המצווה.
- ג. כ"ק מרן לא קרא את המגילה בעצמו, אולם עמד ליד שליח-הציבור, וקרא לעצמו מן המגילה הנקראת יחד עם הש"ץ.
- ד. בליל פורים, נהג כ"ק מרן ליטול ידיים לסעודה, והיה אוכל מקצת סעודה כמו חלה עם פרוסת דג, וכן מעט רוטב מרק ותו לא²¹.
- ה. בעת קריאת המגילה בעת שהיה הש"ץ מגיע לפסוק "וַיְתֵּלּוּ אֶת-הַמָּן" היה מרן בעל "אורחות חיים" זי"ע רוקע ברגליו על הארץ. (=וכן נוהג כ"ק אדמו"ר מהרא"י זצ"ל לעשות כפעם בפעם בעת קריאת השם "המן" ורוקע רגיעה אחת ולא יותר).

²¹ השוו בדברי מרן בשולחן ערוך סימן תרצ"ה סעיף א שכתב "סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו" וכותב על כך רמ"א "ומכל מקום גם בלילה ישמח וירבה בסעודה" ע"כ.

1. בהגיע הש"ץ בקריאת המגילה ביום לפסוק **"לַיְהוּדִים הִיְתָה אֹרְחָה... וַיִּקְרָא"** היה מרן בעל **"אורחות חיים"** זי"ע ממשמש בידיו הקדושות בתפילין של ראש, לקיים דרשת חז"ל בגמרא²² **"ויקרא" – אלו תפילין!**

(=כן מובא בספר **"דור ישרים"** מאת הרב חיים שמחה ליינער זללה"ה, מהדורה קמא, לובלין תרס"ט; אכן במהדורה שניה, פיעטרקוב תרפ"ה, לא הוזכר זאת. השוו בהקדמת המחבר הכותב כי השמיט כמה דברים שלא היו נאמנים אצלו. ואולי לא היה מנהגו של מרן זללה"ה קבוע כן במשך כל השנים

הדברים הללו הובאו בשם מרן זללה"ה בכמה מקורות)

כ"ק אדמו"ר מוהר"ר אברהם ישכר זללה"ה בסעודת 'משתה היין' בביתו נאווה קודש

ז. **בראדזין שבפולין נהגו רבותינו הקדושים זי"ע לערוך שולחנם הטהור בליל פורים, וביום הפורים בשחרית, ואמרו במהלך הסעודה דברי "תורה"²³.**

ח. **כ"ק רבנו הקדוש רבי שמואל שלמה זצוק"ל אמר "תורה" ביום הפורים בעת עריכת שולחנו הטהור, בשנה הראשונה לנשיאותו, למרות שבכל השנה לא אמר תורה..**
[מעדות החסיד ר' יצחק אנגלסברג-מלאכי ז"ל מרמת-גן, שנכח בשלחן הטהור]

ט. **בעת "סעודת פורים" שהייתה נערכת בביתו נאווה קודש של כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל"ה, היו המסובים מבוסמים כדבעי במשתה היין, ואלו רבנו זצ"ללה"ה היה דרכו לשבת בראש השולחן עטוף בשתיקה, כשפניו מפיקות זיו ונוגה וקורנות באור קדושת היום. והיה אדמו"ר זצ"ל מבקש מן המסובים שינגנו בין השאר ניגון **"שושנת יעקב"** הידוע המיוחס לחסידות 'מודז'יץ'.**

²² מגילה טז, ב.

²³ השוו בספר הקדוש 'סוד ישרים' על פורים שם מסומן בכמה מקומות לפני התורה 'ליל פורים' או 'פורים בוקר'.

י. על שולחן ערוך בסעודת פורים אצל כ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל, היה מונח דג גדול בקערה (לסימן "מזל אדר דגים") וכן "הָמֵן טַאָשׁ" רחב מעשה אופה כמנהג ישראל.

יא. בגמר הסעודה, התפלל מרן תפילת "ערבית" בציבור יחד עם הנאספים בביתו נאווה קודש, ולאחר מכן יצאו בריקוד לכבוד שמחת היום.

יב. (כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע נהג לספר בכמה הזדמנויות אודות מנהג רבן של ישראל רבנו הרמ"א [=רבי משה איסרלש] מקראקא, שבמוצאי יום הפורים בשעה שבני העיר מסובים היו ב"סעודת פורים" שנמשכה עמוק לתוך הלילה, היה הגאון הרמ"א הולך בעצמו יחד עם שמש העיר ודופק על פתחי בני מתא להזכיר להם שיתפללו תפילת ערבית, ולא תשתכח מהם מפאת שיכרות הסעודה ואיחור הזמן.

והוסיף מרן, שבעת הלוויית רבנו הרמ"א זי"ע בקראקא, שנפטר לבית עולמו ביום ל"ג בעומר כנודע, היה הספדן חורז ומונה בשבחי הנפטר הדגול, ולכבוד היום היה הספדן מתכוון להגיע למניין "ל"ג" שבחים כמספר ימי הספירה [=ל"ג בעומר]. והנה כשהגיע למניין ל"ב שבחים, נעמד דום, שהיה חסר עדיין שבח אחד למניין ל"ג, ואז שאל במעמד הקהל, מי יכול להיזכר בעוד שבח אחד, לכבוד המרא דאתרא?? אזי נעמד שמש הקהילה ומנה שבח האמור, עד כי נשלמו שבחים כמניין ל"ג. ויהי לנס!

יג. בראדזין שבפולין נהגו רבותינו הקדושים זי"ע לערוך שלחנם הטהור גם למחרת היום ב"שושן פורים".

יד. בשנים מסוימות איתרע שכ"ק מרן זצ"ל הורה לשלוח לפלוני מן החשובים "משלוח מנות" ביום 'שושן פורים', לאחר שמחמת הלחץ זה הדחק לא הספיק לשלוח לו ביום הפורים.

טו. כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל נענה פעם תחת אחד השיחים והעיד, כי במדינת "פולין" הייתה עיר אחת נודעת במחוז לובלין תחת שם "וואנוואליץ", שבה היו תושבי העיר קוראים המגילה (אף) ביום חמישה עשר בו, ואמרו שעיר עתיקה זו היא 'ספק מוקפת חומה מימות יהושע בן נון! והדבר מהווה 'חידוש ופלא'. (=שוב ראינו באיזה מקומן שנזכר מזה וניתנו לכך טעמים אחרים, שהיה שם נס אחר מעין פורים, ואכמ"ל בזה).

על ידי 'קריאת המגילה' מתרוממת המגילה בעצמה

דבר חידוש מצינו בדברי מרן "בית יעקב" (=הכולל' לפורים). לדבריו ז"ל, באמצעות קריאת המגילה נפעלת התרוממות במגילה עצמה, על ידי שקורים בה והנס שבה נקבע בלב הקורא.

בכך מיישב "בית יעקב" שאלה [=שהקשה ריטב"א, ועוד] בדברי המשנה "מגילה נקראת...", ולמה אין המשנה נוקטת "קורין את המגילה" כמו "קורין את שמע"? אלא 'שמע' הינה פרשה שבתורה, ומהווה בעצמה דברי תורה אף שלא בקרייתה, אבל 'מגילה' עיקר עניין שבה בקרייתה בזמנה לפרסום הנס. ולכן בקרייתה מתווספת יקרות במגילה! וזהו "מגילה נקראת".

נידון במעשה המגילה:

האם חכמי ישראל שבדור מרדכי ואסתר, ידעו אודות

הישועה שתבוא – עוד בטרם שהיא הופיעה??

בספר "רסיסי לילה" שחיבר הגאון הקדוש הנודע רבנו צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (מגדולי תלמידיו המובהקים של רבנו הקדוש מאיזביצא בעל "מי השלוח" זי"ע), מובאים דברים מפליאים בשם רבו מובהק רבנו הקדוש מאיזביצא זי"ע, כדלהלן:

"וקבלתי, דהסנהדרין וכל אנשי כנסת הגדולה שבאותו הדור, ידעו האמת, שהיא (=גזירת המן) רק גזירה "לפנים" (=על פי מאמר הגמרא²⁴ "הם (=ישראל) לא עשו אלא לפנים (=כאשר השתחוו לצלם בימי נבוכדנצר), אף הקב"ה לא עשה עמהם (=הגזירה) אלא לפנים", ע"כ הגמרא), ולא עשו חשבון מזה כלל, רק מרדכי, שנעלם ממנו עניין זה, הוא שזעק והזעיק על העניין. "כך שמעתי".

(=ע"כ לשון קדשו של רבנו "הכהן מלובלין" זצ"ל, שם אות יז. בידוע הדבר ומפורסם בין החסידים, כי בכל פעם ש"הכהן" מביא בספריו הקדושים דבר בלשון "שמעתי" או "קבלתי" בסתם, ורבות ישנם כאלה – השמועה שלו מקורה טהור ברבו הקדוש מאיזביצא זי"ע בעל "מי השלוח")

וכן מבואר הדבר בפירוש בספר הקדוש "מי השלוח"²⁵, שבכל גזירה על ישראל, אף שבפנימיותה הוא לטובה, אין השם יתברך מגלה לאיש עומק שבדבר, אבל לצדיק שהוא יסוד העולם הוא מגלה לו הטובה את שבדבר, בפרט אם ייושעו ממנה. אבל כאן בימי מרדכי הצדיק, מכיוון שעיקר הגאולה נעשה על ידו והיה צריך לסכן את עצמו למען כלל ישראל לפעול הישועה, לפיכך נסתם ממנו עניין הגאולה.

מן הדברים הללו נמצאנו למדים על כל פנים כקבלת רבנו הקדוש מאיזביצא, כי לבד ממרדכי הצדיק שבדבר הגזירה נגלה אליו ברוח הקודש, והוא הודיע על כך ליתר חכמי הדור ולכלל ישראל, וזעק והתריע על כך כמאמר "ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה"²⁶ – מלבדו ידעו שאר חכמי ישראל ונביאים שבדור אודות הגזירה, אולם לא היו מוטרדים הימנה כמעט, היות שהם גם "ידעו האמת שהוא רק גזירה לפנים, ולא עשו חשבון מזה כלל!" כלשון קדשו של "הכהן מלובלין" זי"ע. (=רק שהם לא גילו כמובן אוזניהם של ישראל שבדור מזאת שאינו אלא לפנים, בכדי שלא לגרום שיפסיקו חלילה

²⁴ מגילה יב, א.

²⁵ מי השלוח, חלק ראשון, מסכת מגילה דף י', ב.

²⁶ אסתר ד, א.

מלעשות תשובה בשק ואפר, בשל חטאם בהשתחוויה לצלם ובשל הנאתם מסעודת אחשוורוש).

ומוסיף (שם) רבנו הכהן הגדול מלובלין במאמר קדשו:

"והעניין, שרצה השם יתברך להעלים זה ממרדכי, כדי שיתפלל וירעיש על זה, והודיעוהו ברוח הקודש (אודות הגזירה) כמו שאמרו ז"ל²⁷ על הפסוק "וּמְרַדְּכִי יָדַע".

(וראו שם עוד, מה שביאר בקדשו בעניין זה באורך, ע"ש)

ואכן, במדרש הידוע בשם "תרגום שני" מצינו, כי עם היוודע הדבר למרדכי אודות גזירת המן, שלח "עצה" (=לשאול בעצת חכמים) אל "היכל בית אלוקינו" (בירושלים עיר הקודש, אשר הייתה חרבה באותו הזמן) ביד עבדיו הצדיקים, אל חגי זכריה ומלאכי, היושבים בלשכת הגזית ומתנבאים שם על חומת ירושלים הגדולה, וכתב להם אודת פתשגן כתב-הדת של גזירת אחשוורוש והמן (ראו שם). אולם אין מובא שם כלל מה השיבו הם לו הנביאים חגי זכריה ומלאכי – ואם בכלל השיבוהו למרדכי.

ואפשר, שעל פי האמור מיושב הדבר. שכן נביאים הללו, הלוא ידעו את אשר לא ידע מרדכי – כי הגזירה אינה באמת והינה רק "לפנים", הלכך לא מצאו לנכון להשיב למרדכי. היות שמצד אחד ידעו כי הגזירה לא תצא לפועל, על פי קבלתם, ואלו מאידך, הם לא רצו לגרום לרפיון חלילה במעשה התשובה של עם ישראל, שהייתה במקומה והייתה נחוצה להם עד מאד, בנוסף לכפרת החטא, בכדי לרפא את רוחם וליבם של ישראל שלאחר חורבן בית המקדש, וכדי לקרב את ליבם של ישראל לאביהם שבשמים, לאחר כל מה שעבר עליהם ברוחניות ובגשמיות, ובכך יהיו סוללים הדרך לקראת בניין בית המקדש השני בידי עזרא ונחמיה. לפיכך לא השיבוהו דבר למרדכי, אשר אמנם יצא לרחוב העיר וזעק זעקה גדולה ומרה, ועורר את העם די בכל אתר ואתר לצום ובכי ומספד, ובינתיים הגיעה הישועה השמימית בידי אסתר המלכה, כמסופר במעשה המגילה.

*

והנה, כאשר הננו מתבוננים בדברי המפרשים ז"ל, אנו מגלים כי אין רבנו הקדוש זי"ע "דעת יחיד" בנידון.

שכן כך מוצאים אנו בדברי רבותינו ז"ל ב"תלמוד ירושלמי", שסבורים כי "מגילת אסתר" נאמרה ונמסרה למשה רבנו מסיני יחד עם שאר חלקי התורה.

²⁷ אסתר רבה, ז-ג.

כך הם דברי תלמוד הירושלמי²⁸:

"ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה, ונכתב בספר"²⁹.

"רב ורב חנינה ור' יונתן, ובר קפרא, ור' יהושע בן לוי אמרו: "המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה!"

(=ע"כ לשון הירושלמי)

וכותב על כך הגאון הקדמון רבי שמואל אשכנזי, בספרו הנודע "יפה מראה":

"המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני" – כשנאמר לו (למשה) פרשת עמלק, ולא יקשה, אם כן אז היה לו לכותבו (בתורה, בפרשת עמלק), ולא עתה (בכתובים, במגילת אסתר) אחר נבואות שנאמרו לאחריה? אלא, שאין מוקדם ומאוחר בתורה".

על כך מוסיף "יפה מראה" וכותב בזה הלשון:

"ונראה, שלא הודיע משה רבנו עליו השלום (=את המגילה) לדורות, שאם כן הרי נראה כחוכא ואטלולא עניין צערם ושקם ותעניתם, אלו ידעו את המגילה ומעשיה מכבר! אלא לא הודיעה. ומכל מקום, לא הוזה (המגילה וקריאתה) חידוש מצווה נבואית, מכיוון דהא נאמרה מסיני!"

"ואפשר, שמסרה (משה רבנו) ביד יחידי הדור, ולא ידעוה מרדכי ואסתר וסייעתם!"

(עכ"ל "יפה מראה" על הירושלמי)

מוסיף על הדברים הללו בדברי נופת צופים, אחד מן הגאונים הקדמונים [=הגאון רבי בנימין וואלף בן הג"ר שמואל] בספרו "עיר בנימין" על אגדות ירושלמי³⁰ – וזה לשונו:

"וניכרים הם דברי אמת (=של הגאון 'יפה מראה') בדקרוק לשון המקרא (=במלחמת יהושע בעמלק) "כתב זאת זכרון בספר, ושים באזני יהושע"³¹. כי מה טעם מצווה זאת 'ללחוש' באוזן (=של יהושע)??

"אבל לפי דברי הגאון הנ"ל (אתי שפיר), כי אחרי אשר נאמרה המגילה הזאת כשנאמרה לו פרשת עמלק, הייתה צריכה להינתן 'בלחש' רק ליחידי הדור,

²⁸ ירושלמי מגילה, פרק ראשון, הלכה ג.

²⁹ אסתר ט, לב.

³⁰ דפוס פפד"א תנ"ח.

³¹ שמות יז, יד.

שלא יהיה הדבר אחר כך חוכא ואטלולא כאשר יצא העניין לפועל דברי הצומות וזעקתם, אחרי אשר ידעו מהמגילה. ולכן אמר 'ישים בְּאֲזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ!' [=עד כאן – מתוך הספר "עיר בנימין"]

הרי לך מן הדברים הללו, המשותפים לשני גאוני הדורות "יפה מראה" ו"עיר בנימין" – כקבלת רבנו הקדוש מאיזביצא, כפי שנמסרה בידי תלמידו הגדול והמובהק רבנו צדוק הכהן זצ"ל מלובלין: שחכמים שבאותו הדור ידעו 'בלחישא', לפי מסורה שבידם שנמסרה איש מפי איש עד משה רבנו – מן 'מעשה המגילה' [=כנראה באופן כללי], כי בוא תבוא הישועה, ודבר הגזירה של המן אינה אלא לפנים, ורק מלפני מרדכי הצדיק ואסתר המלכה זסייעתם' נעלם הדבר, שהם לא קיבלו מסורה זו. והיה זה כדברי רבנו הכהן "מן השמים" – למען יחזרו ישראל בתשובה ולא יסמכו על דברי נבואה. והלוא אף אסתר זימנה את המן למשתה, כשאחד מן הטעמים שניתנו לכך בגמרא [מגילה] הינו "כדי שלא יאמרו ישראל אחות לנו בבית המלך", ויימנעו מלעשות תשובה על החטא ומלהתפלל לפני ה' על ביטול הגזירה.

והנה מצינו אף לגאון וקדוש רבנו משה טייטלבוים מאוהיעל, בספרו הנודע "ישמח משה" שהוא מביא הדברים הללו, שדבר המגילה כבר היה הלכה מסורה למשה מסיני, כפי שיוצא מבואר לכאורה אף מן 'תלמוד בבלי'³². ובכך מיישב הרמב"ן דעתו הגדולה של הגאון בעל "הלכות גדולות", המונה את מצוות "קריאת המגילה" בתוך שאר המצוות שניתנו למשה מסיני.

והקשה עליו הרמב"ם ב"ספר המצוות" שלו, הכיצד יתכן שמצוות קריאת המגילה ניתנה בסיני, הן כל עניין מעשה אחשוורוש והמן לא אירע אלא לאחר חורבן הבית, ומכוח זה נמשכה קריאת המגילה? ומיישב הרמב"ן דבריו על פי האמור לעיל, שעצם קריאתה של המגילה כבר נמסרה למשה מסיני, כמבואר בשני התלמודים – עיין שם בדבריו.

אלא שבדבר אחד, שונה דעת קדשו של הגאון בעל "ישמח משה" הנ"ל. שכן לפי דעתו ז"ל, הרי אף מרדכי הצדיק יודע היה בליבו כי הגזירה אינה אלא "לפנים", ועתידה היא שתתבטל, אלא שלמרות זאת זעק והתחנן ועורר את היהודים לתשובה.

וכה הם דבריו (בפרשת תרומה, וכן בפירושו למגילת אסתר):

"ובזה פירשתי את הפסוק³³ "וּמְרַדְּכִי יָדַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה" ... "דהנה מרדכי, אשר הוא היה אז ראש הדור, ולו נמסר מיחידי סגולה שקדמוהו כל

³² מגילה ז. ע"ש.

³³ אסתר ד, א.

עניין הגזירה וגם ההצלה – באמת לא פחד, ולא היה ירא מגזירת המן. ומה שהרעיש כל כך, לא היה רק לנגד ההמון עם, כדי שיעשו תשובה בלב שלם. והיינו (שם) 'וַיִּקְרַע מְרֹדְכַי אֶת-בְּגָדָיו.. וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר, וַיִּזְעַק' – אבל לא בביתו בצנעה. והיינו משום שהוא בעצמותו ידע שפיר, כנ"ל".

(=עב"ד)

אכן לדעתו של הגאון רבי ברוך פרענקיל בעל "ברוך טעם" מלייפניק, מרדכי הצדיק בוודאי לא היה מרדכי הצדיק יודע מן הישועה, שהרי אלמלי כן, לא היה יכול להזעיק העם לתשובה.

לדברי "ברוך טעם", זהו טעמו של 'מאן דאמר' בגמרא הסובר כי מקרא שכתוב במגילה 'וַיִּנְדַע הַדָּבָר לְמֶרְדֵּכַי'³⁴ בעל החלום הגיד לו, ולא שנתגלה לו זאת ברוח הקודש. וכך הם דבריו ז"ל³⁵:

"יש לומר בפשיטות, שכל נבואתן של ישראל (לנביאים) המה גלויות, ואם היה נתגלה למרדכי דרך רוח הקודש, שהיא נבואה, היה יודע מרדכי אמיתות הדברים שאין בזה גזירה על ישראל, רק להיפוך, שיהיו אויביהם עתידים ליום הזה להיות נהרגים על ידי ישראל. ולא היה פתחון פה למרדכי להרעיש בזעקה גדולה ומרה וגזירת צום, אשר בזה הביא את ישראל לתשובה מתוך צרה.

"על כן, מנע הקב"ה שפעת רוח הקודש ממרדכי, ולא ידע את אשר נעשה כי אם בחלום בלא פתרון (=כמאמר "בעל החלום הגיד לו"), ועל ידי זה נתעוררו כל המון בני ישראל לתשובה, על שנהנו מסעודה של אותו רשע, ועל שהשתחוו לצלם"

(=עב"ד ה'ברוך טעם' לענייננו)

מאידך, ישנם שלא קיבלו ביאור הבבלי והירושלמי הנ"ל – כפשוטם של דברים.

לדעתם, הלימוד מן הפסוקים שבפרשת עמלק, הינו על עצם עניין 'מחיית עמלק' שיתקיים לעתיד לבוא בזמן מן הזמנים, וכי עניין הנס בכללות וכתיבתו נמסרה למשה מסיני, באופן שאין קושיא מכך ש"אין הנביא רשאי לחדש דבר על דברי תורה", משום

³⁴ אסתר ב, כב.

³⁵ בספר 'דרושי ברוך טעם' לפורים, עמ' עה.

שאינ כאן כל חידוש דבר, והכול כבר נרמז בתורה. אך בוודאי שסיפור המגילה, לדעה זו, לא היה ידוע מראש אף ליחידי הדור – ולא כפי שהובא בזה³⁶.

לסיכום – אתה הראית לדעת, כי שלוש דעות נאמרו ונשנו בדבר זה:

א. חכמי הדור, ובראשם הסנהדרין והנביאים, היו יודעים שאין הגזירה אלא לפנים, וכך קבלו במסורה, אלא שמרדכי עצמו לא ידע – למען שיוכל לעורר את ישראל לתשובה.

ב. אף מרדכי יודע היה, שהגזירה עתידה להתבטל, ולפיכך בצנעה לא לבש שק ואפר, ורק למען לעורר את הרבים לתשובה, יצא לרחובה של עיר.

ג. לא חכמי הדור ולא מרדכי יודעים היו, כי הגזירה אינה אלא לפנים – והדבר התברר להם ולכולם רק לאחר מכן, בעת התגלות הישועה!

מנהג ישראל תורה:

טעם לסעודת פורים שנוהגים בתוך ליל ט"ו

זה לשון רבנו הקדוש מאיזביצא זי"ע בספר "מי השלוח":

"טעם מנהג העולם לאכול סעודת פורים בליל ט"ו. ולמה נוהגים כן, והלוא בכל הדברים היום הולך אחר הלילה?

"אך איתא במדרש³⁷ "כל השופך דמם של רשעים, כאלו הקריב קרבן". ובקורבנות, הלילה הולכות אחר היום"³⁸!

עד כאן לשון ספר "מי השלוח"³⁹.

היינו, היות שבפורים עיקר הנס היה שהרגו בשונאיהם העמלקים שרצו לכלות שארית פליטת בית ישראל חלילה, ושפכו דמם של רשעים, הלכך הרי זה נידון כדוגמת 'קרבן' שבו הלילה הולך אחר היום, ועושים סעודת פורים הנמשכת לתוך ליל ט"ו שאחר י"ד.

והנה בוודאי אין בכוונת רבנו לומר, שכל עיקר יום הפורים היום שבו הולך אחר הלילה, שאם כן על שום מה נתקנה קריאת המגילה בלילה, ואחר כך ביום? אלא

³⁶ השו"ן: דעת 'שיירי קרבן' מבעל 'קרבן העדה', שם.

³⁷ במדבר רבה, כא-ד.

³⁸ היינו שהקורבנות קרבים ביום ונאכלים גם בלילה שלאחריו עד עלות השחר.

³⁹ חלק ראשון, בסוף הליקוטים.

כוונתו על 'סעודת פורים' בלבד, שעיקרה על שמחת הנס בהריגת הרשעים, שעל ידי כך סולקה הסכנה שריחפה מעל ראשם של ישראל, הלכך אנו ממשיכים סעודה זו לתוך הלילה, שזה נחשב מעין אכילת קדשים בקורבנות. אולם קריאת המגילה אנו מתחילים כדין בליל הקודם, כבכל יום טוב ומועד. אף שכמה מצוות ישנן בפורים שאי אפשר לקיימן בלילה רק ביום, כגון משלוח מנות ומתנות לאביונים, וכן סעודת פורים עצמה שאכלה בליל פורים, שלא יצא בה ידי חובתו.

[והנה טעם זה הובא גם כן בשם הגאון הקדוש בעל "חידושי הרי"מ" מגור, ומובא בשמו בספר "שפתי צדיק" לנכדו אדמו"ר מפילץ, אכן רבנו קדמו בזה מבלי ספק, שהרי רבנו מאיזביצא נסתלק לגנזי מרומים בשנת תרי"ד, קודם תחילת הנהגתו של בעל 'חידושי הרי"מ' שהחלה בשנת תרי"ט, ואף ספר "מי השלוח" למרן זללה"ה נדפס בשנת תר"ך, כשנה בלבד לאחר תחילת הנהגת בעל חידושי הרי"ם].

כמו כן מובא טעם זה בספר "תורת אמת" משמו של הרה"ק רבי יהודה לייב אייגר מלובלין, תלמיד מובהק של מרן הקדוש מאיזביצא, אלא ששם מובא כי שאלה זו נשאלה מלפני רבנו הרבי מאיזביצא, ולאחר שנתבקש להשיב עליה, השיב רבי לייבלי אייגר התשובה כאמור. אכן באיזביצא אין מקובל כן, והרעיון מופיע כאמור בספר על שם מרן הקדוש מאיזביצא, ומשנה לא זוהי ממקומה].

והנה, שאלה שלפנינו נפתחת בגדולים, ונביא סקירה קצרה אודות הנאמר בזה.

זה לשון הגאון רבנו בעל "תרומת הדשן"⁴⁰ :

"שאלה:

בהרבה מקומות, נהגו בעלי בתים וגם תלמידי חכמים, לעשות עיקר סעודות פורים בערב, והולכים לבית הכנסת ומתפללים מנחה ולא ערבית, וחוזרים לבתיהן ומתחילים בסעודה ביום, ונמשכים בה עד הלילה, ורוב הסעודה היא בלילה. יש טעם למנהג, או לאו?"

"תשובה:

נראה טעם לדבר, משום דבארבעה עשר שחרית צריך שיהוי בקריאת המגילה, ואחר כך הוא טרוד ושולח מנות ומתנות לאביונים, ואין פנאי לאכול בסעודה בשמחה ובתענוג, לכך קבעו קדמונינו מקצתה בערב ולהתחיל מבעוד יום גם כן קודם תפילת ערבית, כדי לקיים מצוות סעודה ביום שהוא עיקר, ונמשך ביה מאז בפנאי ובתענוג עד הלילה ובלילה עצמה, וחשוב הכול סעודה אחת" ... (=ע"כ בספר תרומת הדשן)

⁴⁰ שאלה קי.

אך לבסוף כותב בעל "תרומת הדשן":

"אף כי יישבתי מנהג זה, מכל מקום רבותיי, ואני אחריהם, נהגינן עיקר הסעודה בשחרית, וכמדומה שכן נהגו בריינוס! [=עכ"ל]

כדברי רבותיו של בעל "תרומת הדשן", כן פסק מרן הרמ"א בהלכות פורים⁴¹ וזה לשונו:

"נוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה וערבית יתפלל בלילה.

"ומתפללים מנחה גדולה בעוד היום גדול, ורוב הסעודה צריך להיות ביום, ולא כמו שנוהגים להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל חמשה עשר..."

[=וראו "מגן אברהם" שם, מה שאין נוהגים לעשותה בשחרית, היינו משום שאנו טרודים במשלוח מנות, ומצטט בהקשר זה מדברי "תרומת הדשן" הנזכר לעיל. אכן בספר 'שני לוחות הברית' מצדד כדעה שאומרת לעשות סעודת פורים בשחרית כרבותיו של בעל "תרומת הדשן". וכתב שם סעד לכך, לפי ש"טעמא שמסתבר הוא, שהרי זו הסעודה היא נגד סעודת אסתר שעשתה עם המלך, ובוודאי הייתה הסעודה בעת שדרכן של המלכים לאכול, ובסעודה זו נתלה המן", ע"כ]

*

אכן רבים מבין הפוסקים והמחברים הוסיפו ללמד זכות על מנהג העולם, ויש שאף הצדיקו המנהג בזה אפילו לכתחילה, כפי שנביא לפנינו בס"ד.

הגאון בעל "הלבוש"⁴² מביא טעם נוסף שאנו מתחילים הסעודה ביום וממשיכים אותה לתוך ליל ט"ו, כי בעצם חייב אדם במשתה ושמחה בשני הימים הללו י"ד וט"ו, וכן נהגו שהרי "ימי משתה ושמחה" כתיב, משמע שכולל שני הימים, ונהגו לשמוח אף בליל ט"ו שביניהם, ע"כ.

הגאון בעל "חמודי דניאל" על יורה דעה [=מאת הגאון רבי דניאל מהורודנה] מסתמך בעניין זה על הנפסק בשולחן ערוך יורה דעה בהלכות מילה⁴³ "נוהגים לעשות סעודה ביום המילה", וכתב על זה שאם אי אפשר לעשות הסעודה ביום, או שעברו ולא עשו, מותר לעשות ביום אחר הסמוך למילה, וראיה לזה, שהרי בתענית ציבור ופדיון הבן עושים הסעודה לערב, כמו שפסק מגן אברהם⁴⁴. [=א"ה, לכאורה אין זו ראיה מספקת, כי בפדיון הבן הסעודה אינה חלק מעצם המצווה אלא סעודה לכבוד המצווה, מה שאין כן ביום הפורים שתיקנו בו יום משתה ושמחה שזו עיקר תקנת הפורים, לצד מקרא מגילה ומצוות היום, אם כן יש לומר שבזה צריך הדין להיות שונה. – אך ראו לקמן].

⁴¹ אורח חיים, סימן תרצ"ה סעיף ב.

⁴² סימן תרצ"ה, סעיף ב.

⁴³ יורה דעה, סימן רס"ה סעיף יב.

⁴⁴ אורח חיים, סימן תקס"ח סק"י.

כמו כן מוכיח בעל "חמודי דניאל" מדין סעודת פורים גופה, שאם חל יום ט"ו בשבת, אזי מוקפים חומה קוראים את המגילה ביום ששי ואומרים 'על הניסים' בשבת וכן קריאת התורה של פורים, וסעודת פורים עושים ביום א' שלאחריו⁴⁵, אף שזהו כבר יום ט"ז שהוא אחרי יום הפורים לכולי עלמא, מכל מקום אפשר לעשות הסעודה ביום ט"ז. וכל שכן הכא שעושה בליל ט"ו, שעדיין הוא פורים דמוקפין.

[א"ה, לכאורה אף טעם זה ניתן קצת להידחות, שאין דנים אפשר משאי אפשר, התם אי אפשר סעודת פורים קודם, מפני שמשלוח מנות וכן מתנות לאביונים הם רק ביום ראשון, ואלה תלויים בזמן שעושים סעודת פורים כידוע, ושמא התם מלכתחילה תיקנו כך שיעשו סעודת פורים ביום א'. מה שאין כן במקום שמעיקר הדין עושים ביום י"ד. אכן ראה בדברי מגן אברהם בשם הרלב"ח רבה של ירושלים, שסעודת פורים יש לעשותה בשבת, וכן עשה מעשה. אלא שבמגן אברהם דחה דבריו וכתב שאין ראיותיו מוכרחות, ושאין בכוחנו לחלוק על דברי הירושלמי שפסק שעושים הסעודה ביום א'.]

בספר "עיקרי הד"ט" הביא לסכם את העניין מתוך ספר "כתונת יוסף"⁴⁶ – שכתב: "הרבה מנהגים יש בה בסעודת פורים. יש שעושים מהבוקר עד הערב, ויש בצהריים, יש ממנחה ולמעלה, ויש מתחילים סמוך לערב וממשיכים סעודתם בלילה, ולכולם יש על מה שיסמכו", עכ"ל.

בספר "אמרי שפר" מאת הגאון רבי אליהו קלאצקין רבה של לובלין כתב⁴⁷, שמה שנהגו בסעודת פורים בליל ט"ו, הוא על פי מה שמרבים לילי יום טוב האחרון של חג הסוכות לשמחה⁴⁸, וכתב רש"י [שם] שהלילה האחרון נגרר בזה אחר היום שנכלל בחובת השמחה.

בשם הגה"ק אדמו"ר רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע מובא ליישב המנהג, שהרי ידוע כי בפורים הייתה קבלת התורה שנייה כדברי הגמרא⁴⁹ "אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשוורוש [=פרש"י, מאהבת הנס], מאי קראה, דכתיב "קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים" – קיימו מה שכבר קיבלו כבר"⁵⁰! [=ע"כ]

והנה במתן תורה נאמר 'וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פְּרִים"⁵¹, אם כן ראוי שגם בפורים שהוא יום קבלת התורה כאמור, נקריב מעין קרבן שלמים. ויש לומר, שסעודת פורים ושני ימי משתה ושמחה המה דוגמת השלמים שהקריבו אבותינו בשעת מתן תורה, ולכן אנו ממשיכים סעודת פורים גם בליל ט"ו, ומחברים שני הימים לעשותם אחד, מעין 'קרבן שלמים' הנאכל כידוע לשני ימים ולילה אחד.

⁴⁵ כמבואר בשולחן ערוך אורח חיים, סימן תרפ"ח סעיף ו, שאין עושים סעודת פורים עד לאחר יום השבת.

⁴⁶ שאלוניקי תקכ"ג, סימן כ"ט.

⁴⁷ סימן ס"ו.

⁴⁸ סוכה מח, א.

⁴⁹ שבת פח, א.

⁵⁰ אסתר ט, כז.

⁵¹ שמות כד, ה.

ועוד אמר אדמו"ר מהרי"ד, שמובא במדרש⁵² ובזוהר הקדוש, שכאשר רבנו הקדוש רצה לומר ההלכה, המתין עד שיהיו כל התלמידים ביחד, מפני שגם במתן תורה הקפיד הקב"ה מלומר התורה עד שבאו כל ישראל. וכיוון שבפורים הייתה קבלת התורה כפי שדרשו חז"ל "קיימו וקבלו היהודים" – קיימו מה שקיבלו כבר, על כן לזכר קבלת התורה של פורים עושים הסעודה ביום וגומרים בלילה, שהוא פורים של מוקפים, כדי שבסעודה זו יהיו כל ישראל ביחד. [=ספר מהרי"ד]

בשו"ת ארץ צבי להגה"ק מקוז'גלוב רבי אריה צבי פרומר זצ"ל [הי"ד] כתב⁵³ ליישב המנהג, על פי דברי רבנו "היהודי הקדוש" זי"ע מפשיסחה, שלימד זכות על מי שמתפלל בזמן תפילה אף שתפילתו נמשכת לאחר הזמן, שזה חשוב כמו שהתפלל כל התפילה בזמנה אף שרק ההתחלה הייתה בזמן, והביא להוכיח מדברי התוספות⁵⁴ שהקשו על דברי הגמרא שם שבלעם רצה לקלל את ישראל באותו רגע שהקב"ה כועס, וקשה מה יכול היה לומר ברגע קט? ותירוץ אחד שם, שמכיוון שהתחיל בזמנו ואחר כך ממשיך, חשוב הכול כמו באותו הרגע, ומידה טובה מרובה כמובן, שיש להחשיב מי שמתחיל תפלת שמונה עשרה בזמנה אף שהמשיך אחר הזמן כאליו הכול בזמן. וכן הדבר כאן, שמתחיל הסעודה בזמן לפנות ערב וממשיך בלילה.

הגאון חתם סופר זצ"ל בספר "דרשות חתם סופר", מביא טעם נפלא לכך שמושכים סעודת פורים לתוך ליל ט"ו. וזה לשונו⁵⁵:

"הנה סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, ומכל מקום נוהגים להמשיך הסעודה ללילה שלאחריו.

"[וזהו] כי 'ארור המן' נמשך ללילה שאחר היום, כי בבן נוח הלילה הולך אחר היום. ו'ברוך מרדכי' מושך היום אחר הלילה [=כדין ישראל, ואם כן בלילה שאחר היום עבר זמנו]. וחז"ל לא תיקנו [סעודת פורים] אלא ביום, שיש שניהם, ארור המן וברוך מרדכי, ולא בלילה שלפניו שהוא רק 'ברוך מרדכי', ולא בלילה שלאחריו שהוא רק 'ארור המן'.

"אך ביום, שכבר שמחים ומשתכרים, שוב אינו פוסק בלילה שלאחריו. והיינו [עד דלא ידע] בין 'ארור המן לברוך מרדכי', וק"ל.

בדרך מעט דומה, נקטו ליישב המנהג הגאון רבי מאיר שמחה כהן מדווינסק בספרו "משך חכמה" על מגילת אסתר⁵⁶, ובספר חידושי מהר"ז סופר⁵⁷ לבנו של הגאון מערלוי בעל "התעוררות תשובה".

⁵² דברים רבה, פרשה ז סימן ט: 'כשהיה מבקש ליכנס לדרוש, היה אומר, ראו אם נתכנסו כל הקהל' (ע"כ).

⁵³ שו"ת ארץ צבי סימן קכא. שם הוא מלמד זכות מכוח זאת על המאחרים לשלוח מנות בליל מוצאי פורים ע"ש.

⁵⁴ ברכות ז. ד"ה שאלמלי.

⁵⁵ דף רא ע"ב בדפוס הישן.

⁵⁶ ד"ה לקיים.

⁵⁷

לפי דבריהם, יום הפורים נתקן ביום י"ד לפרזים על שום שהגזירה הייתה ביום י"ג אדר, והרי הגזירה הייתה על יום ואחר כך לילה, כמנהג עכו"ם שהלילה הולך אצלם אחר היום, ואם כן מה שנחו מאויביהם ביום י"ד באדר, שעל שום כך תיקנו יום הפורים בארבעה עשר כמבואר במגילה, גם זה היה לו להיות ביום י"ד ואחר כך בלילה שלאחריו, כמו שהיה בזמן הנס.

אלא שמכל מקום, בעת שבאו חז"ל לתקן יום הפורים, לא ראו לשנות מכל הימים טובים בישראל שהיום הולך בהם אחר הלילה ולא להיפך, לכן שלח מרדכי ספרים **"לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם"**⁵⁸, הכוונה בזמניהם של היהודים שהיום הולך אחר הלילה, ולא כזמנם של עכו"ם שהלילה אחר היום. ומכל מקום יש כאן אסמכתא למנהג ישראל תורה שממשיכים רוב הסעודה לתוך הלילה, כפי שהיה נס ההצלה בזמן המגילה, וכמו שנתבאר.

ויש שהיו נוהגים לעשות שתי סעודות בפורים, אחד ביום ואחד בלילה, כמו שמובא בספר **"משמרת שלום"** [קוידינוב] וזה לשונו:

"אבותינו הקדושים היו עושים סעודה גדולה ביום, מכל מקום היו עושים סעודה גדולה אחר כך בלילה גם כן בשירות ותשבחות... ומנהגי להתחיל גם סעודה שנייה מבעוד יום ולומר על הניסים בברכת המזון, עכ"ל"⁵⁹.

ובביאור **"משמרת שלום"** כתב לבאר המנהג, שסעודה ראשונה אכלו ביום כדי שתהא כולה ביום, ובסעודה זו כיוונו לצאת ידי סעודת פורים, ומכיוון שכן לא הקפידו אבותינו על סעודה שנייה מתי החלו אותה, אפילו כבר היה לעת ערב. ומכל מקום עשו סעודה שנייה, לפי שבסעודת היום היו לרוב מבוססים כדת היום ולא יכלו לעסוק בשירות ובתשבחות כראוי, לפיכך הקדישו לזה סעודה שנייה שאז כבר התפכחו מיינם, ואז זימרו זמירות שירות ותשבחות לכבוד היום ולכבוד הנס. וכן מפני שבשעות היום כל אחד עסוק במצוות היום ואי אפשר להתקבץ יחד, לכן השלימו הקיבוץ בסעודת הלילה ברוב עם.

וראה שם מה שהאריך בזה עוד, והביא בדבריו בזה הלשון:

"נראה שהוא מנהג קדום לעשות סעודת פורים בלילה גם כן ולשמות. ומאחי הרב ז"ל [=הוא הרה"ק רבי אהרן מקוידינוב] שמעתי, ששמע מזקני ז"ל ששמע מזקנו הק' מו"ה אשר מסטאלין נ"ע, שיש לו 'סוד גדול' בסעודת ליל ט"ו."

ומסיים שם ב"משמרת שלום":

"אך אבותינו הקדושים, מהמת עבודת היום כמעט לא היו יכולים להתחיל סעודה שנייה מבעוד יום, אבל כגון אנו, יותר טוב להתחיל מבעוד יום ולומר 'על הניסים' בברכת המזון. וכן אני נוהג" – עד כאן לשונו.

⁵⁸ אסתר ט, לא.

⁵⁹ משמרת שלום, קוידינוב, סימן נ' אות ו'.

ואלו לפי רבנו הקדוש "מי השלוח" זי"ע, כאמור, דיין 'סעודת פורים' הינה כדין אכילת קורבנות לפי שתשפוכת דמם של רשעים נחשבת כאלו הקריב קרבן, ובקדשים כידוע הלילה הולך אחר יום כמו שנאמר "ביום קרבנו ייאכל, לא יניח ממנו עד בוקר" ויקרא ז', הרי שבקורבנות הלילה הולך אחר היום, ונעשה נותר בבוקר. ולפי הנשמע היו מתחילים הסעודה לאחר שכבר ירדה חשכה, כנראה על שום שבאכילת הקורבן אין עדיפות לאוכלו ביום, מכיוון שיכולים לאכלו שפיר בלילה.

.....

לסיכום:

כמה טעמים נאמרו בדבר איחור הסעודה בפורים ומשכו לתוך הלילה.

- א. לפי שביום עסוקים במצוות היום, משלוח מנות ומתנות לאביונים.
 - ב. משום שכתוב "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה"⁶⁰, משמע שיש עניין לעשות משתה בשני הימים, וזה יוצאים על ידי משיכתו לתוך הלילה.
 - ג. פורים נחשב כיום מתן תורה, ובמתן תורה הקריבו ישראל שלמים, ושלמים אכילתם לשני ימים ולילה אחד, שזהו מה שעושים בפורים.
 - ד. משום שהנס היה בהצלת ישראל מידי שונאיהם הנוכריים, ובבני נוח הלילה נמשך אחר היום, לכן גם ההצלה נחשבת ליום ואחר כך לילה.
 - ה. לפי שבנס המגילה נשפך דמם של בני עמלק, ומבואר במדרש, כי "השופך דמם של רשעים, כאלו הקריב קרבן". והרי באכילת קרבן הלילה הולך אחרי היום.
- [מפי רבנו הקדוש 'מי השלוח' מאיזביצא]

~~~~~

פ ר פ ר ת ל פ ו ר י ם . . .

מעשה ברבנו הגדול מרן רבי גרשון חנוך העניך, בעל "אורחות חיים" מראדזין, אשר פגע בעת הליכתו בעצם יום הפורים בדיין דמתא - פלוני הלמדן שלא נמנה, בלשון המעטה, על אוהביו ואנשי בריתו של רבנו.

מטעמי 'נימוס' פנה הלה אל רבנו, ופרש בשלומו באמירת "א פֶּרִיִּיקְעֵן פּוֹרִים!" נענה רבנו, אשר כידוע איש אמת היה ולא נשאר חייב לאיש, ואמר לו בזה הלשון: - "תיתי לו למר, שקיימת בנו מצוות "משלוח מנות" בדרישת שלום זו!" - אמר לו רבנו.

⁶⁰ אסתר ט, כב.

- "והרי מצוות 'משלוח מנות' בשתי מנות היא מתקיימת, ואלו אנוכי, רק מנה אחת מסרתי לרבי" - ? - הקשה הלה לעומתו של רבנו.
- "וכי למה תאמר כן? והלוא שתי מנות מסר לי מר: "אחת בפה - ואחת בלב" - ...! - השיבו רבנו על אתר.
-

~ ~ ~ ~ ~

”תְּשׁוּעַתֶּם הָיְיֹתָ לְנִצָּחַת, וְתִקְוַתְּם בְּכֹל יוֹר וָדוֹר!”

”לְיִהוּדִים הָיְיֹתָ אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשִׁשׁוֹן וִיקָר!”

פּוֹרִים שְׂמֵחַ!

א פּרִי־לִיקְעַן פּוֹרִים!

©

כל הזכויות שמורות

להוצאת "תפארת ראדזין"